

Väderkvarnar på Storsudret

Hoburgs Hembygdsförening gjorde år 2007 en inventering av väderkvarnar på storsudret.

Ing-Marie Tellström från Ronnarve i Öja fick uppdraget att genomföra projektet. Det är hennes material som jag fått låna för den här presentationen. I hennes rika bildmaterial finns många detaljer från varje kvarn, uppgifter som jag inte har med här.

Hon kom fram till att det finns/fanns 36 kvarnar i de fem sockarna som utgör storsudret. Av dessa är 12 stolpkvarnar byggda i trä och 24 är hättkvarnar byggda av sten. På 50- och 60-talet förvandlades ett tiotal hättkvarnar till fritidsbostäder. I tre av de 36 kvarnarna går det fortfarande att mala och i 9 kvarnar är maskineriet nästan intakt. Flera av kvarnarna får betecknas som ruiner och vid en del finns bara stolpen eller grunden kvar. Jag har bara tagit med kvarnar där själva kvarnhuset är något så när intakt.

Närmar man sig storsudret från norr är Fide den första socknen man kommer till. Där är Gotland också som smalast. Om kvarnarna i Fide berättar Ingrid Romin:

»Här på räum« öster om kyrkan blåser det bra och här stod förr sex kvarnar som hörde till gårdarna Österby, Rommunds, Anderse, Odvalds och Fride. Nu finns en enda kvarn kvar i Fide socken. Den restaurerades 1989 av Åke Olofsson och Åke Andersson från Vamlingbo. Det tog dem 3 veckor och kostade 25 000 kronor. Det är en stolpkvarn och enligt en inskrift på en bjälke är den byggd 1797. Den har tillhört gården Anderse. Edvin Jakobsson lantbrukare och spelman köpte kvarnen på 1900-talet.

Anderse kvarn.

1989 sålde han den till C.G. Wachtmeister som sedan gav den till sin son Harald som present på hans 11-årsdag. Harald har ett stort intresse för kvarnar och är fritidsbonde i Fide. Kvarnen är i ganska gott skick men vingarna är angripna av röta. Under kriget på 40-talet maldes det en hel del i kvarnen, särskilt nattetid och i tysthet. Det var ransoneringstider och för att få mala råg eller vete till mjöl skulle vederbörande ha förmalningskort. Man malde »svart«. I samband med kvarnens restaurering och även senare har det malts på kvarnen.

*Burge kvarn
med sin nya kupol.*

Burge i Öja

En siktsten.

En ståtlig åttakantig Hättkvarn som ligger som ett vackert blickfång när man färdas vägen ner till Faludden. Det berättas att militären ville ha den som skjutmål under andra världskriget men dåvarande ägaren sade stopp och det är nog alla glada för idag. Idag är kvarnen fritidsbostad och byggnadsmässigt är den väl underhållen även om vingarna saknas. Med varsam hand har man inrett kvarnen till sommarbostad. Det mesta av kvarninredningen finns kvar, kvarnstenarna är nertagna och finns utanför kvarnen. Kvarnaxel, kugghjul och övrig utrustning finns kvar och ibland känns det som att bo i ett urverk tycker ägarna.